

Gowy detektiw eser nähili bolmaly? / Türk detektiw ýazyjylarynyň bu baradaky pikirleri

Category: Detektiw proza, Kitapcy, Romanlar, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Gowy detektiw eser nähili bolmaly? / Türk detektiw ýazyjylarynyň bu baradaky pikirleri İYİ POLİSİYE NEDİR? TÜRK POLİSİYE ROMAN YAZARLARI İYİ POLİSİYE HAKKINDA DÜŞÜNÜYOR?

Türk polisiye roman yazarları iyi polisiyeyi nasıl tanımlıyor: “İyi polisiye iyi edebiyattır” diyoruz. Peki ama, iyi polisiye nedir? İyi bir polisiyenin olmazsa olmazları nelerdir? İyi

polisiyeyi, kötü polisiyeden nasıl ayırırız? Bu soruları polisiye yazarlarımıza sorduk. İlginç ve ufuk açıcı cevaplar aldık. Soruşturmamıza katılan tüm yazarlarımıza teşekkür ederiz.

İşte, Türk polisiye roman yazarlarının “iyi polisiye” hakkındaki düşünceleri...

► AYŞE ERBULAK:

Polisiye okuru çok cindir, öyle onu kandırmaya gelmez. Okurken hiçbir detayı kaçırmadığı gibi yazarın saçmaladığını fark ederse de elinden kitabı bırakıverir... Polisiye okuru kitabı eline alıp ilk sayfaları daha çevirmeden aklına “katil kim” sorusu takılır ve önüne gelen her karaktere “katil” gözüyle bakar, “hah evet bu katil” ya da “yok yok sanırım şu katil” der ve adeta aklını katille bozar...

İyi polisiyenin olmazsa olmazı KURGUDUR... Bu da yazarı eserini en baştan bir şablona çok iyi yerleştirmeye mecbur eder. Tıpkı bir metal mekanizmanın çarklarının “trak” diye oturması gibi her şeyin yerli yerinde olması gerekir. Polisiyede karakterlerin ayaklarının yere basması ve okura gerçekçi gelmesi diğer önemli öğelerden biridir. Kahramanlar inandırıcı olmalı, okur onları sevmeli hatta kendinden bir şeyler bulmalı ya da tanıdığı birinden ufak hatırlatmalar yaşamalıdır. Mekanlar ve mekan detayları da önemli unsurlardan biridir. Polisiye yazarı bu mekan anlatımlarını ve tasvirlerini en lezzetlisinden yaparken ufaktan gerilimin dozunu da artırmalı. Çünkü bu dozu yavaş yavaş okuruna vermekle yükümlüdür... Katilin ve maktulün (tabii bunlara çoğul takıları eklemek mümkün) psikolojik ve sosyolojik yapıları çok iyi anlatılmalıdır. Öyle ki bazen katil ya da katillere hak vermek zorunda kalır okur...

Ne olursa olsun finalde okuru ters köşeye yatırmalıdır. Ama işte bu nokta fena halde bıçak sırtıdır. Çünkü okur finalde ters köşeye yatmak için çok heveslenmektedir. Yani yazar okurun istediği finalin daha da aksini ona vererek çok ciddi şaşırtmalıdır. Özetle yazar final düğümünü çok şık atmalıdır...

► SUPHİ VARIM:

Bence iyi polisiyenin birinci özelliği, suç-suçlu-olay yeri-soruşturma-kanıt-suç nedeni gibi kurgu unsurları arasında tutarlı bir bağlantının mevcudiyetidir. Bu bağlantı detaylı bir şekilde oluşturulmalıdır. Örneğin suçlunun karakteri, cinsiyeti ve suçu işleme anındaki psikolojik durumu gibi unsurlar ile suçu işleme tarzı ve kullandığı araç arasında dahi mutlaka gerçekçi bir ilişki olmalıdır.

Dedektif işlevi üstelenen karakterin sonuca mantıklı bir biçimde ulaşmasını, iyi polisiyenin ikinci özelliği olarak görmekteyim. İster salt akıl yürütme, ister adli tıp ve kriminoloji tekniklerine dayansın, suçun aydınlatılması, tutarlı ve okuyucuyu ikna edecek düzeyde kaleme alınmalıdır. Demek istediğim, kurguda boşluk olmamalıdır.

Polisiyede gerilim önemlidir ve bunu üçüncü özellik olarak görmekteyim. Tabii gerilim derken heyecanlı, ürkütücü, dehşet verici olayları kastetmiyorum sadece. Karakterler arasındaki ilişkiler, karakterlerin yaşadığı ruhsal travmalar veya mekân da gerilim yaratma açısından pekâlâ önemlidir ve etkileyicidir.

Suçun elbette ki toplumsal tarafı vardır. Bu açıdan suçun işlendiği sosyal çevre, az veya çok, polisiyeye yansıtılmalıdır. Bunu da dördüncü özellik olarak sayabiliriz.

Tüm bunların bileşimi olarak da neden-sonuç ilişkisinin polisiye kurgunun her aşamasında titizlikle dikkate alınması, beşinci özelliiktir ve olmazsa olmazların can damarıdır kanımca. Örneğin suç-suçlu, suç-şüpheli, suçlu-şüpheli, olay yeri-suçlu-şüpheli, kanıt-şüpheli gibi sayıları artırılabilen bağlantılar, gökten zembille indirilmiş gibi değil, neden-sonuç ilişkilerine göre birbirine bağlanmalıdır. Mesela dedektif niçin ona gitti, olay yerinde bulunmadığı hâlde niçin ona şu soruyu sordu gibi hususlar kurgunun tutarlılığı açısından önemlidir.

Bu olmazsa olmazlar, iyi polisiyeyi kötü polisiyeden ayırır. Kötü polisiye açısından tabii başka özellikler de vardır. Mesela kurguda şiddetten başka şey bulunmayan, rasyonalite yoksunu polisiye kötü polisiyedir. Mesnetsiz metafizik temalarla okuyucunun zihnini uyuşturan polisiye kötü

polisiiyedir. Okuyucuya sadece vakit geçirtmek için kaleme alınmış sabun köpüğü kurgular, kötü polisiiyedir. Polisiyenin zekyı keskinleştirici özellikler taşıması gerektiğ kanısındayım. Bu bakımdan buna uygun düşmeyen suç hikyelerini kötü polisiye saymak durumundayım.

► ÇAĞATAY YAşMUT:

Öncelikle şunu belirtmek isterim: Dedektif romanı ya da cinayet romanı olarak adlandırılan iyi polisiiyeler ve kötü polisiiyeler aynı konuyu işler. Suç istisnasız bütün polisiiyelerde başak öğedir. İyi polisiiyeyle kötü polisiye arasındaki fark; anlatılan hikayeden ziyade; kurgunun başarısında, diyalogların canlılığında, karakterlerin coşkusunda, gözlemlenmiş ayrıntılarda ve romanın hızında kendini gösterir. Kötü polisiiyelerde bunların çoğ bulanmaz. Bir polisiye romanda katilin kim olduğundan ziyade, romanın kurgulanışı önemlidir. Bu yüzdendir ki, Ejderha Dövmeli Kız, Da Vinci'nin şifresi v.b gibi romanlar başarılı kurgularından dolayı dünyada milyonlarca kişi tarafından okunmuş ve sevilmiştir. İyi polisiiyede gereksiz gibi görünen şeyler bir bütün içerisinde önemli bir yer teşkil eder. Tüm ayrıntılar ve ifadeler finalde anlam kazanır. Kurban-şüpheli-Suçlu üçgeninde ve bu geni kapsayan zaman ve mekan btnliğ içerisinde, mantıklı bir çözüme ulaşılır. Çözümlerde formal mantık kuralları ve gerçekçilik işler. İyi polisiiyeler ilk sayfalardan itibaren okuru bir gizem içine sokarak onu avucunun içine alır. oğ polisiyenin giriş bölümünün bir cinayetle başlaması bu yüzdendir. Cinayetin ardından olay mahalline gelen soruşturma ekibinin olaya hakimiyetine tanıklık ederiz. Soruşturma ekibinin kendi aralarındaki konuşmalarından, olaya bakışlarından bize mutlaka kişilikleri hakkında ipuçları verir. Romanın başında katilin kolayca tahmin edilmemesi, soruşturma sürecinin ustalıkla sürdürülmesi, bilimsel tekniklerin kullanılması, hukuki ve adli bir altyapının kurulması iyi polisiiyelerin ortak özelliğidir.

İyi polisiyeler öyküyü inandırıcı kılar, gerçeklik duygusunu okura geçirir. Gerçeklik; yazarın yarattığı kurmaca dünya ile yaşadığımız dünyanın birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olması değil, yazarın kurduğu kurmaca dünyada olan bitenin kendi gerçekliğiyle çelişmemesidir. Yazar okurla hayali bir sözleşme yapar. Yazar okura bir dünya kurar ve belirli kurallar koyar. Yazar roman boyunca bu kurallara uyarsa, roman gerçekçiliğinden bir şey yitirmez. Okurlar, yazarın atmsyon yazdığını bilirler ve bunu bilerek romanı okurlar. İyi polisiyelerde hikaye boyunca bir düzen, bir kural bütünlüğü vardır.

Öyküyü inandırıcı kılmak ve okurun zihninde canlandırmak için detaylı betimlemeler iyi polisiyelerin bir başka özelliğidir. Kişiler ve mekanlar iyi ve ayrıntılı tasvir edilir. Sahneler adeta bir tiyatro sahnesi gibi resmedilir. Her ayrıntı, her hareket okurun zihninde canlandırmaya yöneliktir. Mesela, iyi polisiye yazdığı kabul ettiğimiz Raymond Chandler, Dashiell Hammett, Ross Mcdonald gibi kara romanın ustaları romanlarında gerek mekanları gerekse karakterleri çok detaylı tasvir ederler. İyi polisiyeler okura günlük yaşamdan bildiği, gördüğü şeyler sunarak, okurun öyküye çabucak dahil olmasını sağlar.

İyi polisiyelerin konuları ilgi çekicidir ve mutlaka toplumun bir noktasına dokunur. Dan Vinci'nin Şifresi, Melekler ve Şeytanlar, Çin Mahallesi, Seven, Kuzuların Sessizliği, Kızıl Nehirler, Ejderha Dövmeli Kız v.b. romanlar psikolojik ve sosyolojik derinliği olan polisiyelerdir.

Gerçek hayatta gereksiz ve sonuçsuz kalan bir sürü olay olur. Ama iyi polisiyelerde bu tarz olguların yeri yoktur. İyi polisiyeler okuru boşu boşuna meşgul etmez. Her sahne romanın bütününe hizmet eder. Kahramanın özel hayatı bile, hikayenin kurgusuna ortaklık eder.

İyi polisiyelerde başarılı kurguyla birlikte karakterlere de önemli roller düşer. Okurlar hikaye boyunca karaktere sempati ya da nefret duyacak kadar karakterler ete kemiğe bürünür. İyi polisiyelerde karakterlerin olan bitene verdiği tepkileri, bakış açısı tutarlıdır, gerçekçidir. Okurlar hikayenin

kahramanında mutlaka kendilerinden bir şeyler bulurlar. Örneğin Kurt Wallender eşinden ayrılmış, kızıyla sorunları olan, şeker hastası bir polistir. Ne çok bizden şeyler var hayatında. Komiser Haritos evlidir ve karısının dolmalarına bayılır. Tam bir aile babasıdır. Kızına tapar ve damadını sevmekle birlikte zaman zaman ona kıl olmaktadır. Poirot son derece kibirli, kendini beğenmiş ve narsisttir. Çoğu insan gibi. Miss Murple yaşlı, dedikoducu bir kız kurusudur. Yaşlı komşularıyla kek yerler, çay içerler ve cinayet çözerler. Lisbeth Salander çok aykırı ama çok da akıllı bir kadındır. İyi polisiyelerde karakterlerin dramatik gereksinimleri hikayenin en başından bellidir ve hikaye boyunca bir değişim süreci geçirirler. İyi polisiyelerde sahneler anlatılmaz, gösterilir. Dolayısıyla, bu, okurların zihninde hikayenin canlanmasına yol açar. Gerçek dünyayı algılamamızı sağlayan beş duyu, anlatılarda da okura aynı doğrultuda yarım eder.

► GENCOY SÜMER:

İyi polisiyenin ne olduğu kişiden kişiye değişir. Belki bazı ortak noktalar saptanabilir ama eninde sonunda bu sorunun cevabı kişisel olmak zorundadır. Bence iyi bir polisiyenin ilk adımı cinayettir. İçinde cinayet olmayan bir polisiyenin romandan çok, hikayeye yakıştığını düşünüyorum. İkinci adımsa, bir dedektif ve kimliği bilinmeyen bir katilin varlığıdır. Roman da tümüyle, katilin kim olduğunu bulmak üzerine kurgulanmalıdır. Bu aşamada, cinayetin nedeni ve nasıl işlendiği de bilinmeyenler arasındaysa ve romanın sonuna doğru bunlar da ortaya çıkarılacaksa polisiye romanın “iyi” niteliği biraz daha yukarılara tırmanır.

Üçüncü adım, katilin romandaki ana karakterlerden biri olması, roman boyunca sık sık karşımıza çıkmasıdır. Çok az görünen, roman boyunca adından fazla söz edilmeyen birinin katil çıkması o polisiyeyi “iyi” olmaktan uzaklaştırır. Dördüncü adım, katilin yakalanmasını sağlayacak bilgi ve ipuçlarının okurdan gizlenmemesidir. Okuyucuyu, soruşturmaya dahil eden bir polisiye gerçekten “iyi” bir polisiyedir. Beşinci adım,

cinayet son anda elde edilen bir bilgi veya ipucuyla ortaya çıkmamalı; intihar mektubu, itiraf, kaza ya da fizik ötesi güçler gibi araçların yardımıyla düğüm çözülmemelidir. Sonuca giden yol, mantıklı ve akılcı olmalı, olgulara dayanmalıdır. Ve nihayet altıncı adım, iyi bir polisiye romanda işlevsiz unsurlara yer verilmemesi gerekliliğidir. Bunu biraz açayım. Örneğin, 4-5 sayfa süren ayrıntılı bir otopsi anlatımı varsa, bu mutlaka cinayetin çözümünde işe yarar bilgiler içermelidir. Sırf anlatmış olmak için anlatılan bir otopsi bölümü, o polisiye romanı daha iyi yapmaz. Bu durum, bazı romanlarda ayrıntılı ceset betimlemeleriyle kendisini gösterir. Çözüme zerre kadar katkısı olmayan bu tip betimlemelerin yapıldığı polisiye romanlar bence “kötü” polisiye romanlardır. Aynı şekilde, soruşturmadan kopuk, olayla ilintisiz başka bir olgu üzerinde yoğunlaşmak, bir polisiye romanda yapılacak en büyük hatadır.

Çehov’un dediği gibi, “Eğer birinci perde açıldığında duvarda bir tüfek asılı duruyorsa veya oyuncuların birisinin belinde tabanca görülüyorsa, son perdede o tüfek patlamalı, o tabanca kullanılmalıdır.”

► YAPRAK ÖZ:

Ben polisiye kitapları okurken mutlaka heyecan ve yüksek dozda gerilim arıyorum. Polisiye filmler/diziler için de geçerli bu durum. Her bölümde merak duygum daha da kamçılanmalı, bu sebepten dolayı da heyecan duymalıyım ve öykü ilerledikçe artan gerilime kendimi kaptırmalıyım. Benim için “olmazsa olmaz” unsur, sürükleyicilik. En sevdiğim okumalar, bir kitabı okurken başka bir sebeple ara vermek zorunda kalırsam, bir sonraki okuma fırsatına kadar aklımın kitapta kaldığı dönemlerde gerçekleşmiştir. “Bir an önce okumaya geri dönsem de, kaldığım yerden devam etsem” duygusu beni çok mutlu eder. Bence iyi bir polisiye, heyecan ve gerilim dolu, dolayısıyla sürükleyici olmalı ve duru bir dille yazılmalı, olayı çözmekle, ipucu yakalamakla meşgul olan okuru yormamalı. Çok fazla ayrıntı, upuzun cümleler, çekirdek karakter grubu

dışında kafa karıştırıcı başka karakterlerin varlığıyla dolu kitapları zevkle okuyamıyorum.

► ARMAĞAN TUNABOYLU:

Uzun yıllardır binlerce polisiye roman okuyup film izlediğimden beğeni düzeyimin yükseldiğini gereksiz tevazuya düşmeden söyleyebilirim. Yani bu notumu yazarken sadece kendimi kriter olarak alıyorum. Her şeyden önce ben senaryo veya romandan daha ileride olmamalıyım. Atılacak adımı tahmin etmemeliyim, beni şaşırtmalı, heyecanlandırmalı. Kapalı oda muammalarından fenalık geldi.

Olay örgüsünden sonra kahramanımız gelir, benim Metin Çakır'ım herhalde en abuk tiplerden biridir ama "bence" bir realiteye oturur. Önümdeki eserde oluşturulmuş kahramanın da ayakları yere basmalı, değişik bir tip yaratacağım diye zorlamamalı. Ya da Mike Hammer, Sam Spade, Hercule Poirot, Nicolai Hel ve benzerleri yeniden keşfedilmemeli. Ve hatta (cümleye "ve", "ya da" ile başlanmaz) kiralık katil, alkolik, kadınlarla iletişimi berbat ya da kadınlarla iletişimi mükemmel kahramanlardan da kaçınılmalı. Bıktık zira.

Olayın geçtiği zaman günümüzde değilse, çok iyi bir araştırma gerektiriyor. Bir iki tarihi diziden esinlenip yazılmış tarihi polisiyeler hiç inandırıcı olmuyor. Olay günümüzde geçiyorsa oldukça sade yazmakta yarar var, flashback'ler, forward'lar gece uykuya dalmadan önce okurun kafasını allak bullak etmemeli. Mekân da aynı şekilde kompleks olmamalı, bilinen yerler kullanılmalı. Mekân kahramandan rol çalmamalı.

Yazar yazdığı metni gerekli gereksiz kelimelerle, sonrasında cümlelerle süslememeli, aksine her cümleyi tek tek önüne koyup hangi kelimeyi çıkarırsam anlam bozulmaz deyip fazlalık her şeyi atmalı. S.S. Van Dine'in yirmi altın kuralından bazıları çok fena halde hâlâ geçerliliklerini koruyor, onlara sürekli göz atmakta fayda var. Hele ki hikâyeye sürprizli sonla bitiyorsa kadayıfın üzerindeki kaymak olur.

Sonuçta roman yazıyoruz, bir sanat eseri değil. Anlatımın rahat olması gerekir.

►AYLA KOCA:

İyi bir polisiyeyi iki farklı gözle yorumlamam gerekiyor. Okur gözü ile başlamam gerekir. Zira 30 yılı aşkındır okur olarak kütüphane köşelerinde kalmış ,popüler kültüre yenik düşmemiş kült yazarların gerçekçi anlatımıyla okuduğum, mis kokulu polisiyelerden başlayacağım. Gerçek olay örgüsü olan, az kan ama çokça merakta bırakan yazarların maceralarını okuduğum için çok şanslıyım. İşte iyi polisiye de her şey gibi eskilerde kaldı galiba korkusuna yenik düşerken yeni nesil, polisiyenin üzerinde ki ölü toprağını kaldırmak için deyim yerindeyse gümbür gümbür geliyor. Son yıllarda ülkemizde de oldukça ilgi çeken ve okuyucu kitlesi her geçen gün artan polisiye romanlar konusunda bir okur olarak oldukça ümitliyim. Ülkemizde konu bulmak gerçekten zor değil ama marifet onu kurguya dökmekte diye düşünüyorum. Bana göre iyi bir polisiye ilk sayfasından son satırına kadar okuyucuyu elinde tutan, ritmini hiç bozmayan, merakta bırakan ama sadece gerilim değil hayatın rutin akışını da işleyen polisiyedir. Polisiye romanlarda cinayetten cinayete koşulması o kurgunun dışına çıkılmaması beni her zaman sıkmıştır. Ben romanın kahramanlarının ne hissettiğini de öğrenmek ve onların psikolojisini hissetmek isterim. Yani olayların heyecan, dram, duygusal olarak bir bütün olmasını isterim.

Gelelim ben nasıl bir polisiye roman yazarıyım; Ben kural sevmem okurken de öyle yazarken de aynıdır. Mantık herkese göre farklı bir kavramdır. Bana göre mantıklı gelen şeyleri okuyucuma dayatmasam da onlara astral seyahati ve de ölümlerle konuşmanın olabileceğini göstermek istedim. Katilin de duyguları olabilir onlar da acı çeker ve pişmanlık hisseder diye altını çizdim. Heyecanı bozmadan katili ilk sayfalarda onlara gösterdiğim romanlarımda “Katil Uşak” espirisini terse çevirip “Kurban Kim” diye düşündürme hevesiyle hareket ettim. İstedim ki okuyucu olayın örgüsüne yabancı hissetmesin birinci ağızdan anlatılan olaylara yakın ayak katılsın, onları kendi dünyalarında izlesin ve karar versin suçlu kim? İyi bir polisiye bence tam da bu noktada başlıyor. İyi bir polisiye

roman okuyucuyu son ana kadar elinde tutup ,roman bittiğinde bile aklını kurcalamaya devam etmelidir.

► GÜNAY GAFUR:

Bence bir Polisiyenin olmazsa olmazı gizem... Polisiye ne kadar iyiye bu gizemin yarattığı hava da o kadar esrarengiz ve merak dolu olur. Okur kendisine sunulan ipuçları ile tüm birikimini ve zekasını kullanarak düğümü çözmeye çalışır. İyi polisiyeyi kötüsünden ayıran, bu gizemin okuru ne kadar sarıp sarmaladığı, ne kadar içine çektiği, okumadığı zamanlarda bile zihnini ne kadar kurcaladığıdır.

Bunu iyi vermenin farklı araçları var tabii. Öncelikle iyi bir dil, gerçekçi karakterler, sağlam bir kurgu ve olay örgüsü... Ama bu araçların hepsi bana göre o bahsettiğim gizem olgusuna hizmet eder.

► ERCAN AKBAY:

Basitmiş gibi görünen ama karmaşık ve cevaplaması hayli zor bir soru... Karmaşık, çünkü klâsik dedektif anlatısından psikolojik gerilime, casus romanından hukuk polisiyesine kadar geniş bir yelpazedeki polisiye edebiyat meraklısı okurun zevk ve renk tercihini tanımlaması bile nesnelliğe kavuşamamış bir mesele... Zor, çünkü polisiye anlatıyı analiz edebilen okur sayısı ve entelektüel nitelik popüler kültür birikiminin seviyesiyle kısıtlı ve sınırlı...

İyi polisiye kavramı “iyi polisiye iyi edebiyattır” klişesinin ötesinde, ondan daha fazlasıdır, çünkü bir polisiye anlatının yüksek ifadesel niteliği meraklısını cezp etmek için yeterli bir parametre değildir. Hayal gücünüz ve ifade zenginliğiniz farklı edebi türlerde ticari beğeni kapılarını açabilse de polisiye dünyasının perdelerini aralamakta zorlanır. Güçlü içerik; merak uyandırmadaki ustalık, olay örgüsünün orijinalliği ve anlatıdaki dönüm noktalarının yerindeliği gibi matematiksel-ritmsel kurgu becerisi polisiye yazarlığının olmazsa olmazlarıdır. Polisiye kurgu yazabilmek gelişmiş mizah duygusu, teknik bilgi ve yüksek entelektüel birikim

gerektirir.

İyi polisiye su gibi akar, zevk verir, merak uyandırır; kötü polisiye her sayfada takılır, okurun konsantrasyonunu bozar, ardında çözümsüz soru işaretleri bırakır. İyi polisiyeyi bitirdiğinizde zihinsel doygunluk, kötü polisiyedeysen yarım kalmışlık duygusu yaşarsınız.

► MUHAMMED AKİF TOKTAŞ:

Biz insanlar dünyaya geldiğimiz zamanı hatırlamayız. Özellikle içinde bulunduğumuz toplum sadece dünyaya geldiği zamanı değil, çok yakın zamanı unutmak konusunda da oldukça başarılıdır. Tarihimizi, kültürümüzü, sanatımızı, el işlerimizi, köylerimizi, savaşlarımızı, anlaşmalarımızı, sözlerimizi... İnsanlığımızı! Sık sık unutuyor, yaşanan bazı olayların etkisiyle, rehavete kapılmış bedenlerimize soğuk su atılmış gibi irkilerek, kısa bir anımsama anı yaşıyor ve tekrar unutuyoruz. Pek tabii tüm bunlar gibi çocukluğumuzu da çabuk unutuyoruz. Hayat herkese eşit davranmadığı gibi, çoğumuza cömert olmak yerine son derece cimri davranır. Çocukluk çağlarımızdan itibaren başlayan maraton yetişkinlik çağlarımızda daha ciddi bir hal almaya başlar. En uzun on yıllık kredi ödemesini kapsayan kısa vadeli gelecek planları geçmişini unutturmak konusunda oldukça ustadır. Yapmamız gerekeni yapar, gereksiz olanı unutturuz! Bize maddi getirisi olmayan çocukluğumuzu da...

Konudan fazla sapmadan, polisiyeye dönecek olursak eğer konumuzun temellerini çocukluğumuzun güçlendirdiğini fark edebiliriz. Hepimiz bir önceki paragraftaki bir maraton temposuna, imkanlarımızın yettiği kadar, sahibiz. Şanslı olanlarımız güzel bir çocukluk geçirmiş, zihnimizi uçsuz bucaksız gökyüzü maviliğinde hayallerle doldurmuşuzdur. Çocukluk çağlarımızda zihnimizi yoğun işgal eden merak, bambaşka bir renkliliktir. İnsanlara, ailemize, hayvanlara, bitkilere... Her şeye duyulan muazzam bir merak ve anlam yükleme çabası. Anlam yükleme, öğrenmeye, anlamaya çalışma çabası... Annelerin, babaların, yoldan geçen insanların hayatı,

gelecekte sahip olacağımızı düşlediğimiz hayat... Hepsi çocuk zihnimizde, oldukça renkli varlıklarıyla yoğun bir meşguliyet yaratırdı. Ve kapalı kapıların ardı... Biz yetişkinlerin bile merakını hala cezbetmeye devam ediyor. İşte edebiyat tam bu noktada hayatımıza giriyor. Kapalı kapılar arkasına sınırsız geçiş bileti. Zihnimin derinliklerine hoş geldiniz!

Okumayı, dinlemeyi, izlemeyi seviyoruz. Bir arkadaşımızın "paramparça" hayatını dinlemekten sıkılıyorken, daha güzel servis edilmiş halini izlemek hoşumuza gidiyor(!) ve izliyoruz. Birkaç dakikalık bir şarkı ile tüm yaşantımızı gözlerimizden akıtıyor, sadece kısa bir paragraf ile bıkkın gülerimizde yaşama umudu yeşertiyoruz. Edebiyatın en güzel yanı ise, zihnimizin sınırları dahilinde, hatta sınır ötesinde hayal kurma şansımız olmasıdır. Görmek istediğimizi tam da istediğimiz gibi görür, hayran olduğumuz karakteri layıkıyla özümseriz. Yapmamız gerekenler hususunda ufkumuz genişlediği gibi, yapmadıklarımızı, yapmamamız gerekenleri de tadarız. Bir paragraf önce konudan sapmamayı planlamıştım ama sohbetiniz pek hoş olduğundan olsa gerek kendimi etraflıca anlatmaktan alıkoyamadım. Umarım buraya kadar sıkılmadınız, ha gayret ne kaldı şunun şurasında.

Sizce bir şeyin iyisi nedir? Kırmızının en iyi tonu hangisi? İyi sebze organik olan mıdır? Armudun iyisini yiyenlere ne demeli? İyi ziyadesiyle göreceli bir kavramdır. Şahsım adına da olsa bu konuda fikir belirtmeyi ve eserleri örnek göstermeyi haddi aşmak olarak görür, bu sebeple eserler üzerinden ilerleyemem. Ancak genellememi polisiye tarzı üzerinden yürütebilirim. İyi polisiye içinde kötü polisiye barındırandır. Evet, bu sebeple yazımın adı yinyang polisiye. Polisiye diğer edebiyat türlerinden daha fazla merak ögesi ve bulmaca barındırır. Okuyucuyu sadece tatmak istediği bir yaşantının içine sürüklemekle kalmaz, okuyucuya seçenekler sunar. Kanıtlar verir, bulgu bilimin nimetlerini sunar, heyecanla sürükler ve rehavetten kurtarır. Bunların dışında polisiyenin Altın Çağ'ı, sunulmuş eserlerin bilinen satış rakamlarıyla kendini kabul ettirmiştir. Tüm bunlar, iyi polisiye için bahsedilebilecek konu ve özelliklerdir. Tamam,

ama kötü polisiye nedir? Kötü polisiye ise eserin polisiyeden uzaklaşıp daha çok aksiyon veya farklı alana kaymasıdır. Bunlar, bu yazıyı yazmak için yaptığım araştırmalar neticesinde erişebildiğim sınırlı genel kanı sonuçlarıdır. Benim fikrim tüm bunların yanında oldukça basit ve kısadır. İyi polisiye okuyucu içine çeken ve okumadığı zamanlarda bile zihninde yer edebilen eserdir. Kötü polisiye ise az öncekinden farklı bir okuru içine çeken ve okumadığı zamanlarda bile zihninde yer edebilen eserdir. Dolayısıyla ister milyonlar satsın ister hiç satmasın iyi polisiye, iyi eserdir ve kişiden kişiye farklılık gösterir. "Her şey iki kutupludur ve birbirine karşıttır. Kutuplar karşıtını muhakkak içinde barındırır."*

Bu bağlamda kıymetli okur, iyi polisiye senin sevdiğin ve senin sevmeyip arkadaşının sevdiği eserdir. Dün kimsenin sevmediği bugün herkesin elinden düşürmediği eserdir.

Polisiye eserler; kurgularıyla, olgularıyla, zihinsel bulgularıyla, cinai vurgularıyla hepimiz için yeni ufuklar açmaya devam edecektir.

Polisiyeyle kalın, rehavete kapılmayın!

► ÇAĞAN DİKENELLİ:

Bir polisiye roman asla sadece polisiye roman değildir.

İçinde akıl oyunları, psikolojik deneyler ve çok bilinmeyenli denklemler barındıran bir bulmaca-yazındır. Yaratımın laboratuvarında küçültülmüş mekânlarda büyük arayışların kitabıdır. İnsan psikolojisinin gizemlerini çözmek peşindeki beyinler için bir deney tüpüdür. Bireye yöneltilmiş tüm haksız eylemlerin, iddialı kabıyla raflarda gözlere sırıtan bir küçük kitaba tıktırılıp cezalandırıldığı bir rahatlama terapisiidir. Büyük sorunları rahatlıkla çözen kahramanın rehberliğinde, alt benliğimizde her gün biraz daha kabarıp şişen kompleks girdabının önüne konulmuş bir kap çikolatadır. Gizlenme yeteneğine sahip, matematiksel adımlarla ilerleyen taşlara sahip bir satranç oyunudur. İnanılmaz olayları ciddiyetle, sadece kurulan atmosferin inandırıcılığıyla gerçek

kılma sanatıdır. Yazarın, okuyucusunu da en az kendisi kadar akıllı varsayarak yazması gereken bir türdür. Ve onu aldatmak, geciktirmek, yanıltmak, dikkatini dağıtmak için her yanına tuzaklar yerleştirilmiş, ormanlık bir av bölgesidir. İşin doğrusu, ormanın içinde gezinildiği olgusu bile bir yanılsama olmalıdır.

Agatha Christie için polisiye Shakespeareyen güç çatışmalarının, kişilik buhranlarının şatolardan alınıp, malikânelere, teknelere, aristokratların küçük buluşma alanlarına indirilmesiydi.

Arthur Conan Doyle için; insan ruhunun derinliklerine bilimsel teknikler kullanılarak gerçekleştirilen bir araştırma gezisiydi.

Dashiel Hammett için; güce hapsolmuş bir toplumda, bir diğerini ezmekten başka bir şey bilmeyen bıçkınlar, politikacılar, para babaları arasında daha zeki ve daha cesur biri tarafından atılmış bir varoluş çılgılığıydı.

Raymond Chandler için, dalgacı bir karakterin ince bir toplum eleştirisiyle, kanser hücreli yamuk yumuk bir sistemin simgesel minyatürlerini hallaç pamuğu gibi atmasıydı.

Henning Mankell için ekip çalışmasının, çıkardan arınmış rasyonel aklın ve ahlakın her alanda başarıya ulaşacağını kanıtlamanın bir yoluydu.

Eduardo Mendoza için tarama ucuyla her köşesini her tiplerini birer karikatüre dönüştürdüğü Barcelona'da sistem tarafından boyutlarından biri alınmış komik-insanların arasında bir delinin gerçeği arayışıydı.

Richard Levinson'ın Columbo'su için; Platon soru-cevap tekniğine dayanan ve ardı arkası kesilmeyen zekice sorularla bir koca bina inşa edip; sistemin tüm olanaklarını kullanarak gücün gökdeleninde, ihtişamın sisleri arasında suçu gizleyebileceğini sanan kapitalizm artığı "Kötü"nün savunma duvarlarını aşmasıydı.

Philip K.Dick için; sistem tarafından yaratılması muhtemel bir evrende, büyük kuramsal açmazlar, çözümsüz etik tartışmaların labirentinde gezinmekti.

Umberto Eco için, tarihin belli bir noktasında, çağların gizli

bilgilerinden oluşmuş bir piramitte, entelektüel adımlarla biricik hakikate tırmanıştı.

Benim için ise; klasik polisiye, kokuşmuş emperyalist dünyada, politikayla, satılmışlarla, çetelerle, güç ağlarıyla, mistik dokunuşlarla, rahatsız hayallerle sarmalanmış, doğrunun ne olduğunu hissedebilmenin gücüyle ayakta kalsa da kafası aşırı karışık bir karakterin, düşmanların putlarını adım adım yıkararak, içeriklerini pazara çıkararak başarıya doğru ilerlemesi. Katillerse yanlışın alegorileri...

● İyi Polisiyenin Dili

Dil, okurları asla sözlüğe uzandırtmayacak, akışı kesmeyecek bir sadelikte olmalıdır. Polisiye roman cafcaflı kelimeler ve şiirsel bir üslupla yan yana yürümez.

"Onu kim vurdu?" diye sordum.

Kır saçlı adam boynunun arkasını kaşıyarak bana baktı.

"Silahlı birisi."

(Dashiell Hammett)

Anlatıcının dışarıda kalması, objektif bir anlatımı benimsemesi, toplumu ve küçük insanı çözmüş dedektiflerin bakışıyla tezat gösterir. Polisiye inceden toplum ve birey eleştirisidir. Savaş öncesi kuşağından Amerikalı dedektif romanı yazarları zeki ve muzip, tasvirlerle, iğneleyici bir dili kullanıma boşuna sokmamışlardı. İçlerinden gelen, toplumun şişirilmiş aktörlerine bir tokat atmaktı.

"Ölümler, kırılmış kalplerden daha ağır çeker."

(Raymond Chandler)

"Kelimeler, madam, sadece fikirlerin dış giysileridirler."

Agatha Christie – ABC Cinayetleri

"Gerçeklik, onu düşünmeyi kestiğinde, bir yere gitmeyen şeydir."

Philip K. Dick – Yakında Gelebileceğimi Umut Ediyorum

İkinci sorunsal da okuru içeriye, yaratılan ve gerçek kılınan ortama sokma, orayı benimsetme becerisidir. Tasvirler mekânları ete kemiğe büründürecek detayda ve canlılıkta olmalıdır. Ama bunu yaparken yazar, çok cümle-sıfat

kullanımını değil, yaratıcı tamlamalar ve benzetmelerle beyinde yaşanmışlık duygusunu açmayı yeğlemelidir.

“Bir polis kahvesiz çalışamaz,” dedi Wallander.

“Kahvesiz yapılacak bir iş düşünemiyorum ben.”

Sessizce kahvenin çalışma hayatındaki önemi üzerine düşünmeye giriştiler.

Bir Adım Geriden – Henning Mankell

“Anımsamak istediklerini unutuyor, unutmayı tercih edeceklerini hatırlıyorsun.”

“İnsanlar her zaman izler bırakır. Gölgesiz birisi yoktur.”

“Onları gerçeğe çevirme şansımız olmasa da bu rüyaların bir değeri olduğu gerçeğini değiştirmez.”

Huzursuz Adam – Henning Mankell

Anlatımda macera akışı-mekân tasvirleri-duygu betimlemeleri gibi öğelerin dengesi çok önemlidir. Birinin geride kalmasıyla ya da öne çıkmasıyla roman ya bel verecek; ya da hızlanıp inandırıcılığını yitirme noktasına gelecektir.

Bana göre stil romanın üçüncü boyut anahtarıdır. Yazın, yazarın anlatım stiliyle bir iskelet ya da uzun-sinopsis olmaktan çıkıp etlenir.

Carolyn Wheat, *“Büyük bir stili görür görmez anlarız,”* diyor.

“Astaire’in dansı denli rahat, cenazede giyilen siyah bir elbise kadar uyumlu, tarlada yetişen bir domates kadar organiktir.”

“Adamın söylediği gibi, aslında her çetrefilli sorunun basit bir çözümü vardır ve o yanlıştır.”

Umberto Eco – Foucault Sarkacı

“İmkânsız görünen her şeyi ellediysen, elimizde kalandır, yani olasılık dışıdır gerçek.”

Arthur Conan Doyle – Sherlock Holmes’un Anıları

Aslında stille iskelet arasında önemli bir ilişki, etkileşim vardır. İskeletin tutarlı kurulumu, akışı bölecek gereksiz tortuların devre dışı bırakılması, yazarın gereksiz edebi oynamalar yapmasını engeller, dili arındırır.

Yazar, polisiye romana başlarken anlatıcıyı üçüncü kişi mi yoksa öznel mi yapacağı konusunda bir kararsızlık yaşayabilir.

İki tarzın katabileceği değişik özellikler vardır ve birisi

diğerinden daha iyidir diye bir şey iddia edilemez. Seçimi yazarın kafasındaki karaktere ve hikâyeye uygunluk belirleyecektir. Öznel ses, genelde tek başına takılmayı seven alaycı, eleştirel bir karakterle doludizgin bir macera için biçilmiş kaftandır. Dış ses ise olayı boyutlandırmak, ekip çalışmasını öne çekmek, katilin cephesinden hikâyenin gelişimine bakmak, soğuk bir anlatımla gergin atmosferi yoğunlaştırmak isteyen yazarların tercihidir. Öznel sesi seçenler, karakterleri hapse girerse ya da bir yerde mahsur kalırsa, okura sıkıcı bir on sayfa geçirtmeyi göze alacaklar, ama çok daha sıcak bir anlatımı yakalama şansına da kavuşacaklardır. Bu stil okurun karakterle özdeşleşmesini de kolaylaştırır fakat tatsız tuzsuz, boktan tipler için uygulandığı takdirde geri tepebilir. Bir de karakterin zaten her gün içinde yaşadığı gerçekliği tasvir etmesinin saçmalığı, yazarın okura atmosferi anlatma gereksinimine darbe vuracaktır.

“Bir içkiye, yüklüce bir yaşam sigortasına, tatile, kırlık bir yerde bir eve ihtiyacım vardı. Elimde olansa bir pardösü, bir şapka bir de silahtı...”

Raymond Chandler – Büyük Uyku

“Hayal gücüne fazla bel bağlıyorsun. O iyi bir hizmetkâr olabilir fakat kötü bir sahiptir. Genelde en uygun şey basit bir açıklamadır.”

“Her katil, muhtemelen birisinin arkadaşıdır.”

Agatha Christie – Styles’teki Esrarengiz Vaka

“Önsezi bir kelimeyi seslice söylemeden okuyabilmeye benzer. Bir çocuk bunu yapamaz çünkü yeterli tecrübesi yoktur. Yetişmiş bir insan o kelimeyi bilir çünkü daha önce defalarca kullanmıştır.”

Agatha Christie – Vicarage’da Ölüm

Diyalog sahnelerinde genelde iki kişiyi konuşturmak yeğlenir. İnsan sayısı arttıkça, karakterlere eklenen ayrıksı konuşma tarzında yazarın yeteneği ortaya çıkar. Her karakterin konuşması, kişiye özel ayrıntılar – tatlar içermeli ve çok doğal duyulmalıdır. Kişileştirmenin başarısı, diyalogların, okurun kafasını karıştırmadan akmasını sağlayacaktır.

Sinemada bile gereksiz, eski bir teknik olan cümle-tasvir benzeşmeleriyle sahne bağlama olayından özenle kaçınılmalıdır. Geri-dönüşler de romanın akışına yerleştirilen bombalardır. Eski anılara ziyaret diyalog içinde bir iki cümleyle geçirilmelidir.

Genelde, konuşma sonlarına getirilen “dedi,” eki polisiyede, sırtıttı, kurumlandı, ciyakladı, gibi sokak ağzı kullanımlarıyla çeşitlendirilebilir ki bu, okuru sert gerçekliğin içine çekmek için oldukça uygun bir tekniktir.

Bir de, yazılan her detayı polisiye okurunun önemseyeceğini, olası deliller arasına yerleştireceğini unutmamak, boş tasvirlerle girmemek yerinde olacaktır.

Polisiye roman yazarları en zorunu başarmak için yola koyulmuşlardır: Basitliğin içinde stilize bir yaratıcılığı ortaya çıkartmak!

Polisiyeyi diğer roman türlerinden ayırıcı özellikler

Okura sorular sordurtur, maceraya ve gizeme katılımını talep eder.

Komediyle birlikte anlatım diline yalnızca sadeliğin yakıştığı bir türdür.

Olay ve çözüm akışı romanı besleyen diğer parametrelere nazaran daha baskındır.

Aldatıcıdır. Yazar, romanın içine uyutucu, gerçeği saklayıcı tuzaklar yerleştirmek zorundadır.

Matematiksel bir iskelet kurgusuna sahiptir.

Güç ilişkilerinde çarpıcı keskinlikler vardır.

Suçla ve bağlantılı odaklarla doğrudan hesaplaşılır.

Yazar ve ana karakter sinik, kaderci olamaz.

Klişelerden beslenme ve onları çeşitlendirerek kullanma kabul edilebilir bir şeydir.

Kötü karakter, yani bir suçlu barındırma zorunluluğu vardır.

Hemen hemen her kitap için, belli bir alanda uzmanlaşma ya da derinine araştırma gerektirir.

Sinematografik bir yapıda, sahneler halinde ilerlemelidir.

Şiddet, kavga, ölüm, seks, macera, gizem, korku gibi adrenalin uyarıcıları kullanır.

● İyi Polisiyenin Olmazsa Olmazları

Yazar okurunu asla sözlüğe uzandırtmamalı, dili sade ve anlaşılır tutmalıdır.

Yazar okurdan hiçbir delili gizlememelidir. Deliller romanda mutlaka yer almalı ve okur tekrar okuduğunda çözüm çok açık bir şekilde önüne serilmelidir.

Gizem çözölmeli, suçlu cezasını çekmelidir.

Suçlu da en az ana karakter kadar güçlü bir kişiliğe ve karizmaya sahip olmalıdır.

Suçlu asla ana karakter çıkmamalıdır

Soruşturma sürreel, mistik, fantastik bir şekilde çözölmemelidir.

Flash-back gibi dikkat dağıtıcı, polisiyeyle uyumsuzluk arz eden teknikler kaçınılmaz olmadıkça kullanılmamalıdır.

Ana karakter, (sorunları olsa da) temelde iyi, onurlu ve güvenilir birisi olmalıdır.

Ana karakter asla ölmemeli, mesleğini yapamayacak şekilde sakat kalmamalıdır.

Suçlu, çok gecikmeden ortaya çıkmalı, böylece okur puzzle'ı çözme oyununda iki tarafın hamlelerine de dahil olmalıdır.

Romanın alt metninde sistem eleştirisi yatmalıdır.

► YUNUS EMRE EROĞLU:

Polisiye terimi ilk başta akıllarda resmi bir kurum algısı oluştursa da aslında hayatımızın her alanında yer alan bir beyin işlevselligidir. Bu noktayı yazının ilerleyen bölümlerinde ele alacağım. Öncelikle benim gözlemlerime göre edebiyatta polisiye – aksiyon türlerinin ayrımının yapılamıyor olmasına değinmek istiyorum.

Bahsi geçen türlerin asla bir kalıbı, kesin çizgileri ya da değıştirilemez kanunları yoktur aslında. Lakin o kadar çok ortak noktaları vardır ki bu da polisiyenin diğer türler arasında eriyip gitmesine, homojenliğini kaybetmesine sebep oluyor.

Şimdi “Polisiye Nedir?” sorusunu kendinize sormanızı istiyorum. Polisiyeden beklentiler nelerdir? Vakti ile

katıldığım bir edebiyat kulübü ile gerçekleştirdiğimiz toplantılar ve Kana Davet'in imza günlerinde karşılaştığım, okuyuculardan aldığım o kadar farklı yorumlar var ki! Bir polisiye eseri, 300 (üç yüz) sayfadan aşağı olmamalı; içinde kan sıçramış duvarlar, çürümüş ceset kokusu, her sayfasında aksiyon, bitmeyen bir macera olmalı gibi arzulara şahitlik ettim. Altını çizerek belirttiğim kısımları "ayrım" bölümünde ele alacağım. Öncelikle 300 (üç yüz) sayfa faciası hakkında konuşalım.

Agatha Christie'yi tanımak, adını ve namını duymuş olmak için bir polisiye okuru olmaya ihtiyaç yoktur. Olmamalı da! Sıkı bir okuyucu ve takipçisi olduğum İngiliz yazar, sizlerin de bildiği üzere birkaç çalışması dışında, üç yüz sayfa üzerinde kitap yazmamıştır. Ölümünün ardından 42 yıl geçmesine ve ilk romanı Ölüm Sessiz Geldi (The Mysterious Affair At Styles) 1920 yılında yayınlamasına rağmen hala satmaya ve kendini okutmaya devam ediyorsa ve bu başarının haklı unvanı "Polisiyenin Kraliçesi" ile övgülerle adı anılıyorsa Agatha Christie'nin, sayfa sayısı ile değer biçme eyleminin kati suretle haksızlık olduğu görüşü, kesin hükmümdür.

Kaldı ki hangi edebiyat türüne bu yaklaşım ile bir kaygı yükleyebiliriz? Hayatımızı değiştirecek, beynimize, düşüncelerimize, duygularımıza yön verecek sadece 100 sayfalık kitaplar var tozlu raflar arasında. Sokrates'in Savunası, Dreyfus Olayı, Satranç ya da Simyacı şuan aklıma gelen birkaç kitap yalnızca.

Aslında okur, tek taraflı ve dar açılı pencereden baktığı takdirde bu talebinde haklı diyebilirim. Edebiyat dünyasında yer edinebilme mücadele sırasında, camiaya çeşitli alanlarda dahil olan isimlerin "Kitabını kalınlaştır!" tavsiye!!!lerine şahitlik ettim. Ticaret sektöründe, piyasa içinde kendisine yer bulabilmiş bir sermayenin, yayınevi bağlantılı ilişkilerinde bu tavsiyeler ne yazık ki nefes alıp vermeye ve edebiyata yön vermeye devam ediyor. Bu noktada okuyucunun düştüğü zafiyeti de üç yüz sayfa karavanasında kısaca belirttim.

● Polisiye ve Aksiyon “Ayrım”

TDK, Polisiye için şöyle diyor: Konusu polisin ilgilendiği alanlarda olan.

TDK, Aksiyon içinse şöyle diyor: Bir kuvvetin, maddi bir etkenin, bir düşüncenin ortaya çıkması.

Yukarıda, polisiye-aksiyon terimlerinin Türk Dil Kurumu tanımları yer almakta. Kendi yorumlarımız ile ilerleyelim.

Başlamadan belirtmek isterim ki yazılarım hiçbir suretle kesin hüküm taşımamakta ve yalnızca kendi kanaatimi barındırmakta.

Okuduğum bir kitapta ve bulunduğum sayfada bir “olay” yaşanıyorsa; bu olayı yazar kendi tarzı ile süslüyor ve tasvirler yardımı ile sayfa kalınlaştırıyorsa, takip eden sayfalarda ise okuyucuya heyecan veren, içine dâhil eden “olayı” kendisi bizzat açıklıyor ise ben bu kurgulara aksiyon-macera derim.

Polisiye, bir beyin jimnastiği eylemidir. Okuyucuya kitabı kapattıran, kendi zihninde 5N1K oynatan bir sistemdir. Yazar ile okuyucunun karşılıklı satranç savaşıdır. Kareli tahta üzerinde figürler ile oynanan bir oyundan bahsetmiyorum; ikinci kalite, hamur kâğıt üzerindeki kuru mürekkeple yapılan savaştan bahsediyorum.

Polisiye kurgusunda olayın seremonisi okuyucuyu cezp eder. *“Kapalı kapının çatlak eşiğinden sızarak koridora ulaşan kan kümesi, cinayet ekibi bölgeye gelene kadar pıhtılaşıp kurumuş, pis zemin üzerinde kara bir delik halini almıştı. Genç memurlar kapıya yaklaştıklarında, içeriden gelen çürük et kokusunu burunlarında hissetmeye başlamışlardı. Metal bir cisim ile defalarca darbeler almış, adeta bir aslan tarafından pençelenmiş gibi bitap duran kapıyı, ayaklarının hemen bitişiğindeki insan kanına basmamaya özen göstererek ayakucu ile itti Kenan. İnleyen bir insan sesini andıran gıcırdama ile açılan menteşeli ahşabın ardından gördükleri, bir an içinin kalkmasına sebep oldu. Ağzının içine dolan mide öz suyunu biyolojik delilleri kaybetmemek adına kapı ardına çıkardı. Tekrar aralık kapıdan içeri girerken ise polo tişörtünün yakasını, ağzını ve burnunu kapatacak şekilde yukarı çekmişti.*

Paslı bir karyola üzerindeki koyu kırmızıya bulanmış yatakta çıplak bir kadın cesedi yatmaktaydı. Gırtlığı kesici bir alet ile parçalanmış, suratı ise asitli bir kimyasal tarafından yakılmıştı. Sararmış cesedin yanı başında ise kesik bir el duruyordu.”

Tırnak içindeki kurgu ayaküstü tahayyül ettiğim bir olay. Tablo vahşet içeriyor. Süslenebilirliği yüksek bir kompozisyon. Şimdi polisiye ve aksiyon yazarının ayırımına gelelim lafı daha fazla uzatmadan.

Aksiyona göre SON: Evlenme teklifini reddeden genç kıızı, suratına kezzap döküp elini ve boğazını keserek öldüren vahşi adam tutuklandı.

Polisiyeye göre SON: Şeriat kuralları gereği evlenme teklifini reddeden genç kıızı, şeriat hükmü ile öldüren zanlı, hırsızlık yaptığını bildiği kadının elini de kestiğini itiraf etti.

İlk finalde, sonuç odaklı bir durumun söz konusu olduğunu görmek mümkün. Çünkü burada yazar okuyucuyu konuya dâhil etmek istememiş, tüm kurguyu kendi yönlendirmiştir. İkinci finalde ise okuyucu eğer isterse katilin ritüelini görebilir, yüz yakma ve el kesme noktalarına yoğunlaştığı takdirde “şeriat” kanunlarını fark edebilir.

Sonuç olarak: Tepedeki güneşin kavurduğu yaz gününde, terk edilmiş bir köy villasının bahçesinde duran yaşlı adamın, titrek elleri ile cebinden çıkardığı paslı tütün tabakasından alıp sararmış bıyıkları altındaki çatlak dudakları arasına yerleştirdiği tütün sarmalını diğer cebinden çıkardığı ve sızlayan nasırlı elleri ile kutusuna sürterek yaktığı çıralı çubuk ile tutuşturduktan sonra umarsızca savurduğu kibrit çöpü; eğer bir orman yangınına sebep olmayacaksa bu karakter sigara kullanmamalı polisiyede.

Sorusu ile birlikte bu üçgen bir süre beklesin.(cevap süreniz 15 saniye)

● Günlük Hayatımızda Polisiye

Yukarıdaki görselde yer alan soruyu belirtilen sürede cevaplayıp aklınızda tutunuz.

Teknik tabirden uzaklaştığımız takdirde hayatımızda yer alan olaylar örgüsünden de birer polisiye motifi çıkartabiliriz. Aslında her birimiz sabah yatağımızdan kalktığımız andan itibaren birer dedektif kılığına bürünüyoruz.

Lavaboda yüzümüzü yıkadıktan sonra ıslak bornozu fark ettiğimiz an, eşimizin “yine havluyu kullanmak yerine ellerini bornoza sildiğini” görüyoruz mesela.

Mutfak tezgâhı üzerinde duran kirli bir tatlı kaşığı, ev arkadaşımızın gece yatağından kalkarak Nutella’yı kaşıkladığını gösteriyor bize.

Evden çıkarken kapı önündeki ayakkabılarınızın dağınıklığı, apartman görevlisinin işini savsakladığını gösteriyor.

Bindiğiniz dolmuşta kolunu camdan sarkıtan şoförün avuç içinde sakladığı sigara, kuralları çiğnediğini ve bunu saklama gayreti içinde olduğunu gösteriyor.

İşyerinizde sümsük olarak tanımladığınız arkadaşınızın bir dirhem bir çekirdek giyimi, akşam için özel bir buluşmaya gideceği algısı oluşturmali zihninizde.

Hasta olduğu için işe gelmeyen arkadaşınızın sabahın erken saatlerinde Whatsapp’ta çevrimiçi olması, yalan söylemiş olabileceğini düşündürmeli.

Öğle arasında gittiğiniz bir yemek evinde hesabı ödemek üzere kasaya yanaştığınızda, elinizdeki yirmi lirayı gören ve hala çantanızı ya da cüzdanınızı aradığınızı fark eden kurnaz esnafın on beş liralık menü için “Yirmi lira versen yeter abla.” dediğinde, kazıklandığınızı anlamalısınız.

Sokakta on beş yaşında bir genci sigara içerken gördüğünüzde, “Nasıl anne baba bunlar, çocuklarına sigara içiriyorlar!” demek yerine, “Kendisini ifade etme adına büyüklerine özenerek kötü alışkanlıklara sürüklenen bir genç.” yorumu yapabilirsiniz ya da...

Bu örnekler o kadar çoğaltılabilir ki. Her eylemde kendinize sorular sormaya ve açınızı değiştirmeye devam ederseniz, siz de kendi dedektifçilik oyununuzun hazzını her gün tadabilirsiniz.

Şimdi gelelim üçgenlere. Yukarı bakmayacağınıza eminim. Yukarıdaki üçgen, ne renk?

Eğer cevap için tekrar resme bakmışsanız kendinizi kandırmayın lütfen! Yalnızca verilene itaat ediyor ve polisiyeden zevk alamıyorsunuz.

Fakat ilk anda “MAVİ” üçgenleri saymaya başlamışsanız, tebrikler! Algınız yüksek ve polisiye, sizin için eşsiz bir hayat tarzı olabilir! Detektif proza